

Zvláště chráněná území

Zvláště chráněná území

Zvláště chráněné území je území přírodovědecky či esteticky velmi významné nebo jedinečné, které za zvláště chráněné území vyhlásil rozhodnutím státní orgán a stanovil přitom podmínky jeho ochrany

- 6 kategorií (X klasifikace CHÚ podle IUCN)
- rozlišovací znaky:
  - a) velikost území
  - b) přírodní hodnoty
  - c) míra zachovalosti území
- tzv. velkoplošné X tzv. maloplošné

Národní park

Za národní parky (NP) lze vyhlásit:

„Rozsáhlá území s typickým reliéfem a geologickou stavbou a převažujícím výskytem přirozených nebo člověkem málo pozměněných ekosystémů, jedinečná a významná v národním či mezinárodním měřítku z hlediska ekologického, vědeckého, vzdělávacího nebo osvětového.“

- veškeré využití NP musí být podřízeno zachování jejich ekologicky stabilních přirozených ekosystémů odpovídajících danému stanovišti a dosažení jejich přirozené biologické rozmanitosti a musí být v souladu s cíli ochrany sledovanými jejich vyhlášením
- dlouhodobý cíl = zachování nebo postupná obnova přirozených ekosystémů včetně zajištění nerušeného průběhu přírodních dějů v jejich přirozené dynamice na převažující ploše území NP a zachování nebo postupné zlepšování stavu ekosystémů, jejichž existence je podmíněna činností člověka, významných z hlediska biologické rozmanitosti, na zbývajícím území NP
- posláním NP je naplňovat dlouhodobé cíle ochrany NP a také umožnit využití území NP k trvale udržitelnému rozvoji, ke vzdělávání, výchově, výzkumu a k přírodě šetrnému turistickému využití, a to způsoby, které nejsou v rozporu s dlouhodobými cíli ochrany NP

- NP a jejich ochranná pásma se vyhlášují zákonem o ochraně přírody (dále jen „zákon“)
- základní + bližší ochranné podmínky - viz § 16 a násl. zákona
- tzv. klidová území NP
- zonace NP
- návštěvní řád NP
- Rada NP
- omezený výkon práva myslivosti a rybářství
- lesy v NP nejsou lesy hospodářskými
- vlastníci a uživatelé lesů a ZPF jsou povinni hospodařit v nich tak, aby byly zachovány nebo podporovány jejich (přirozené) ekologické funkce a biologická rozmanitost
- na území NP nelze zcizit pozemky, které jsou ve vlastnictví státu (směny OK)
- NP v ČR (stávající + potenciální); 1,51 % ČR

Klidová území národních parků (§ 17)

- = území s omezeným pohybem osob z důvodu umožnění nerušeného vývoje ekosystémů nebo jejich složek, které jsou citlivé na nadměrný pohyb osob a zranitelné vlivem rušivých vlivů s ním spojených
- zákaz pohybovat se mimo cesty nebo trasy vyhrazené orgánem ochrany přírody (s výjimkou vlastníků a nájemců pozemků při vstupu na jejich pozemky, členů základních složek integrovaného záchranného systému, obecní policie, ozbrojených sil České republiky, Celní správy České republiky, Vězeňské služby České republiky, pracovníků dalších orgánů veřejné moci, pracovníků odborné organizace státní památkové péče, pracovníků veterinární služby, pracovníků správců vodních toků a provozovatelů vodovodů a kanalizací, energetických soustav, ropovodů, produktovodů a veřejných komunikačních sítí při plnění jejich úkolů)
- při vyhrazení cesty nebo trasy může orgán ochrany přírody stanovit podmínky týkající se rozsahu, způsobu a času pohybu na této cestě nebo trase
- stanoví je MŽP opatřením obecné povahy (pozn. do vyhlášení klidových oblastí je za klidovou oblast považována dosavadní I. zóna)
- vyznačení hranice + informace o podmínkách pohybu na cestách nebo trasách v klidovém území NP

Režim zón národních parků (§ 18)

- území NP se člení podle cílů ochrany a stavu ekosystémů na 4 zóny ochrany přírody, a to:
  - a) zóna přírodní se vymezení na ucelených plochách, kde převažují přirozené ekosystémy, s cílem je zachovat a umožnit v nich nerušený průběh přírodních procesů,
  - b) zóna přírodě blízká se vymezení na plochách, kde převažují člověkem částečně pozměněné ekosystémy, s cílem dosažení stavu odpovídajícího přirozeným ekosystémům,
  - c) zóna soustředěné péče o přírodu se vymezení na plochách, kde převažují člověkem významně pozměněné ekosystémy, s cílem zachování nebo postupného zlepšování stavu ekosystémů, významných z hlediska biologické rozmanitosti, jejichž existence je podmíněna trvalou činností člověka nebo obnovy přírodě blízkých ekosystémů, a
  - d) zóna kulturní krajiny se vymezení na zastavěných plochách a zastavitelných územích obcí určených k jejich udržitelnému rozvoji a na plochách, kde převažují člověkem pozměněné ekosystémy určené k trvalému využívání člověkem.
- do jednotlivých zón lze zařadit i území, která nesplňují charakteristiku zón
- vymezení a změny jednotlivých zón a jejich charakteristiku stanoví vyhláškou MŽP (pozn. změny jsou možné nejdříve po 15 letech!)

Návštěvní řády národních parků (§ 19)

- **pouze informativní dokument**
- výčet omezení pro území NP či jeho části
- = obsahuje podmínky omezení a výčet turistických a rekreačních činností, které jsou na území NP zakázány nebo omezeny právními předpisy, opatřeními obecné povahy nebo rozhodnutími vydanými podle zákona o ochraně přírody a krajiny nebo podle jiných právních předpisů
- zveřejňuje se ve formě elektronického dokumentu na internetových stránkách správy NP
- může být zveřejněn jen pro část území NP

Chráněná krajinná oblast

Za chráněné krajinné oblasti (CHKO) lze vyhlásit:

„Rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení.“

- účel = nejenom ochrana zachovalých částí přírodního prostředí, ale především rozvoj ekologicky vhodného a územně diferencovaného hospodářského využívání krajiny
- hospodářské využívání území je možné pouze za předpokladu, že se nebude zhoršovat přírodní stav a budou zachovány optimální ekologické funkce těchto území
- základní ochranné podmínky – viz § 26 zákona o ochraně přírody
- CHKO v ČR (stávající + potencionální); 14,42 % ČR
- CHKO x NP (počet / orgány / rada / návštěvní řád)

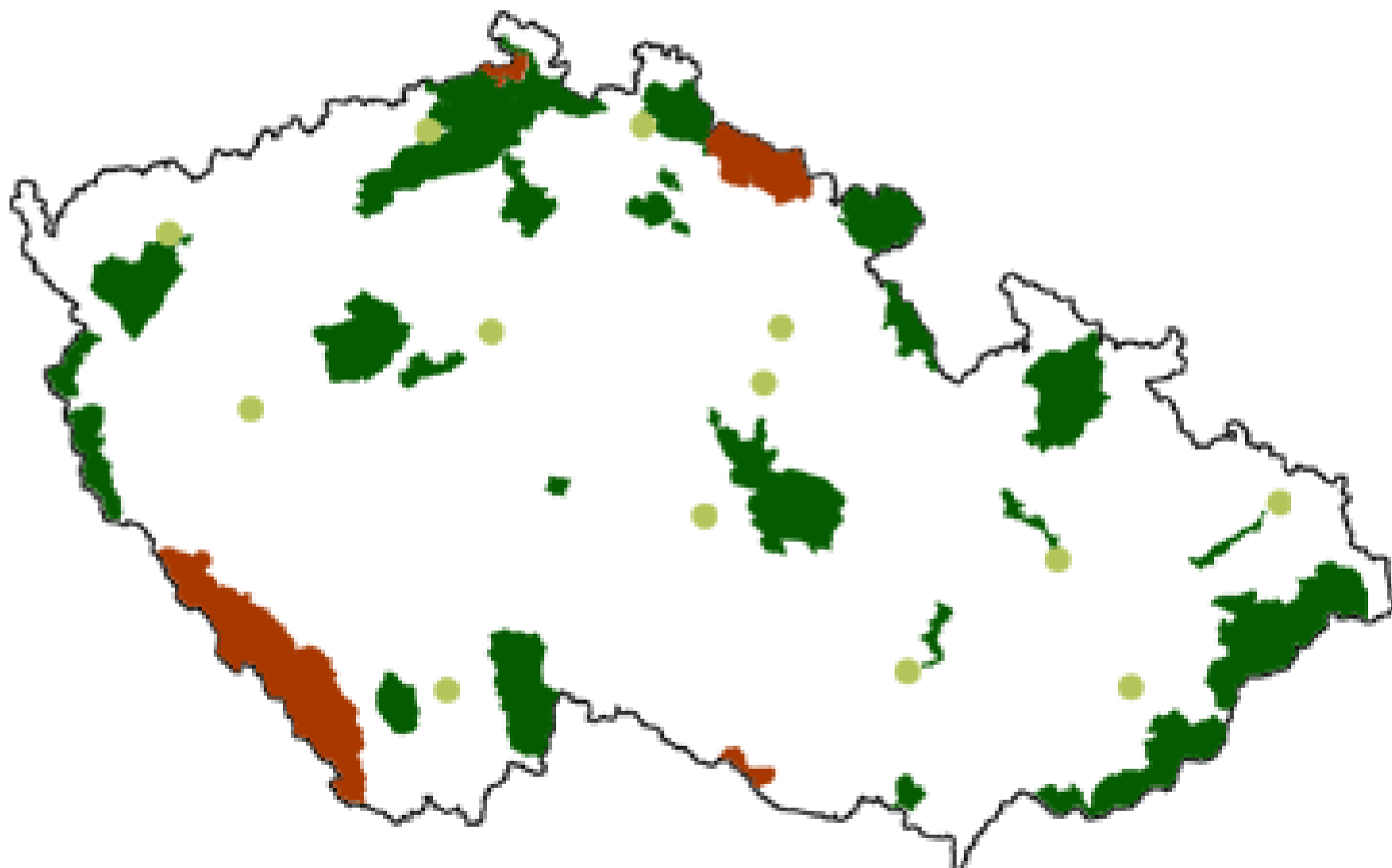
Zonace CHKO

- bližšímu určení způsobu ochrany přírody CHKO se vymezuje zpravidla 4, nejméně však 3 zóny odstupňované ochrany přírody
- nejprísnejší režim ochrany má I. zóna ochrany přírody
- podrobnější režim zón ochrany přírody upravuje právní předpis, kterým se vyhlašuje CHKO
- vymezení a změny jednotlivých zón ochrany přírody stanoví MŽP vyhláškou

Závazné stanovisko k některým činnostem ve velkoplošně ZCHÚ

- bez závazného stanoviska orgánu ochrany přírody nelze učinit ohlášení stavby, vydat územní rozhodnutí, územní souhlas, stavební povolení, rozhodnutí o změně užívání stavby, kolaudační souhlas (je-li spojen se změnou stavby), povolení k odstranění stavby či k provedení terénních úprav podle stavebního zákona, povolení k nakládání s vodami a k vodním dílům, povolení k některým činnostem či udělit souhlas podle vodního zákona na území NP nebo CHKO
- závazné stanovisko není třeba, jde-li:
  - a) v zastavěném území obce ve čtvrté zóně CHKO
  - b) v zastavěném území města, které se nachází na území CHKO

Mapa – NP a CHKO

Národní přírodní rezervace

Za národní přírodní rezervaci (NPR) lze vyhlásit:

„Menší území mimořádných přírodních hodnot, kde jsou na přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou vázány ekosystémy významné a jedinečné v národním či mezinárodním měřítku.“

- účel = ochrana mimořádně významných celých ekosystémů vázaných na specifické přírodní prostředí (viz např. NPR Boubínský prales nebo NPR Žofínský prales)
- využívání NPR pouze v případě, že se jím uchová či zlepší dosavadní stav přírodního prostředí
- základní ochranné podmínky - viz § 34 zákona o ochraně přírody
- 110 NPR v ČR
- 0,37 % ČR

Národní přírodní památka

Za národní přírodní památku (NPP) lze vyhlásit: *„Přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště nerostů nebo vzácných či ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s národním nebo mezinárodním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk.“*

- především lokality, které mají význam pouze z hlediska určité složky ekosystému
- ochrana území, která byla ovlivněna činností člověka (viz např. NPP Babiččino údolí)
- základní ochranná podmínka: *„Změny či poškozování národních přírodních památek či jejich hospodářské využívání, pokud by tím hrozilo jejich poškození, je zakázáno.“*
- 126 NPP v ČR
- 0,08 % ČR

Přírodní rezervace

Za přírodní rezervaci (PR) lze vyhlásit:

„Menší území soustředěných přírodních hodnot se zastoupením ekosystémů typických a významných pro příslušnou geografickou oblast.“

- účel = ochrana zachovalých přirozených ekosystémů s regionálním významem
- základní ochranné podmínky – viz § 34
- 816 PR v ČR
- 0,54 % ČR

Přírodní památka

Za přírodní památku (PP) lze vyhlásit

„Přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště vzácných nerostů nebo ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s regionálním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk.“

- účel = ochrana cenných složek ekosystémů regionálního významu v přírodních útvarech, na jejichž nynější existenci se spolupodílel vedle přírody i člověk
- základní ochranná podmínka: *„Změna nebo poškozování přírodní památky nebo její hospodářské využívání vedoucí k jejímu poškození jsou zakázány.“*
- 1580 PP v ČR
- 0,42 % ČR

Ochranný režim ZCHÚ

- základní ochranné podmínky (jsou uvedeny v zákoně)
= omezení stanovené zákonem (zpravidla formou zákazu)
- bližší ochranné podmínky (jsou uvedeny ve zřizovacím předpise ZCHÚ)
= omezení stanovené zřizovacím předpisem (zpravidla formou souhlasu)
- klidová území národních parků
= území s omezeným pohybem osob

Pozn. Orgány územního plánování a stavební úřady vykonávají svoji působnost tak, aby byly zachovány a vytvářeny optimální ekologické funkce ZCHÚ a jejich ochranných pásem, prostupnost krajiny a aby byla zachována a podporována biologická rozmanitost. Urbanistické a architektonické řešení musí respektovat měřítko, charakter a strukturu zástavby s cílem zachování rázu sídel.

Označování ZCHÚ

- tabule s malým nebo velkým státním znakem + nápisem uvádějícím příslušnou kategorii ZCHÚ + název (ne PR a PP)
- tzv. pruhové (pásové) značení
- vyhláška č. 45/2018 Sb., o plánech péče, zásadách péče a podkladech k vyhlášení, evidenci a označování chráněných území

Ochranná pásma ZCHÚ

- účel = ochrana před rušivými vlivy z okolí
- souhlas orgánu ochrany přírody (forma rozhodnutí / opatření obecné povahy) k umístování, povolování nebo provádění staveb, změně způsobu využití pozemků, terénním úpravám, změnám vodního režimu pozemků nebo k nakládání s vodami, k použití chemických prostředků a ke změnám druhu pozemku
- + lze vymezit i další činnosti a zásahy
- vyhláší orgán, který vyhlásil ZCHÚ (stejným způsobem)
- vyhlášené (specifické) X zákonné (základní) ochranné pásmo (u maloplošných ZCHÚ) X ZCHÚ bez OP
- ne u CHKO

- + v ochranném pásmu NP se souhlas dále vyžaduje k:
  - a) táboření mimo místa vyhrazená orgánem ochrany přírody opatřením obecné povahy a mimo zastavěná území obcí,
  - b) zemědělskému hospodaření, pokud by tím docházelo k překročení ekologicky únosného režimu přísunu živin do půdy, zejména draslíku, dusíku a fosforu,
  - c) odstraňování odpadů, nebo
  - d) pořádání hromadných sportovních, turistických a jiných veřejných akcí mimo místa vyhrazená orgánem ochrany přírody opatřením obecné povahy a mimo zastavěná území obcí.

Počet a rozloha ZCHÚ v ČR

- podíl všech maloplošně ZCHÚ (tj. NPR, NPP, PR a PP mimo CHKO a NP), kterých bylo vyhlášeno již více než dva a půl tisíce představuje pouhých 1,43 % z celkové rozlohy ČR
- celkový podíl ZCHÚ = 16,73 %
(Pozn. Část MZCHÚ se nachází ve VZCHÚ.)
- přesná čísla viz souhrnný přehled na:

<http://drusop.nature.cz>

Smluvně chráněné území

- alternativa vedle maloplošných ZCHÚ
- území se soustředěnými přírodními hodnotami, kde jsou zastoupeny významné či jedinečné ekosystémy v rámci příslušné biogeografické oblasti nebo stanoviště vzácných či ohrožených druhů živočichů a rostlin, pokud již nejsou zvláště chráněny
- smlouva musí obsahovat zejména:
  - a) vymezení ochranných podmínek chráněného území,
  - b) způsob péče o chráněné území.
- forma věcného břemene
- ochrana vůči třetím osobám
- označování
- 49 smluvně CHÚ v ČR (0,59 % ČR)

Vyhlašování a rušení ZCHÚ

Postup při projednávání záměrů na vyhlášení ZCHÚ:

- **zpracování záměru** – v záměru orgán ochrany přírody vyhodnotí stav dochovaného přírodního prostředí v území a navrhne vhodný způsob a rozsah ochrany území včetně jeho bližších ochranných podmínek
- **rozeslání záměru**
  - ▶ záměr na vyhlášení maloplošného ZCHÚ nebo jeho ochranného pásma zašle orgán ochrany přírody příslušný k jejich vyhlášení obcím a krajům, jejichž území se záměr dotýká. Vlastníkům nemovitých věcí dotčených záměrem, zapsaným v katastru nemovitostí, dále zašle písemné oznámení o předložení záměru k projednání spolu s informací o tom, kde je možno se seznámit s jeho úplným zněním, kdo je oprávněn podat k němu námitky a kdy uplyne lhůta pro jejich podání. Oznámení zároveň zveřejní na portálu veřejné správy.
  - ▶ záměr na vyhlášení NP, CHKO nebo ochranného pásma NP zašle MŽP obcím a krajům, jejichž území se záměr dotýká. Vlastníkům nemovitých věcí dotčených záměrem, zapsaným v katastru nemovitostí, doručí MŽP formou veřejné vyhlášky písemné oznámení o předložení záměru k projednání spolu s informací o tom, kde je možno se seznámit s jeho úplným zněním, kdo je oprávněn podat k němu námitky a kdy uplyne lhůta pro jejich podání. MŽP zveřejní oznámení o předložení záměru k projednání spolu s informací o tom, kde je možno se seznámit s jeho úplným zněním, kdo je oprávněn podat k němu námitky a kdy uplyne lhůta pro jejich podání, na portálu veřejné správy. Dotčené obce zveřejní na žádost MŽP oznámení do 5 dnů ode dne, kdy jim oznámení bylo doručeno, na úředních deskách obcí.

Návrh ZCHÚ obsahuje:

název ZCHÚ

určení předmětu ochrany a jeho popis

uvedení cílů ochrany ZCHÚ

návrh kategorie ochrany ZCHÚ

návrh bližších podmínek ochrany

přehled k.ú. a parcelních čísel

orientační výměru ZCHÚ

odůvodnění návrhu

Pozn. Obdobně i pro zřizování OP – tam nutno navíc vymezit činnosti a zásahy vázané na souhlas orgánu ochrany přírody v OP.

- **uplatnění písemných námitek** - k předloženému záměru mohou uplatnit dotčené obce a kraje ve lhůtě 90 dnů od obdržení záměru a vlastníci nemovitých věcí dotčených navrhovanou ochranou ve lhůtě 90 dnů od doručení písemného oznámení o předložení záměru k projednání, jinak ve lhůtě 90 dnů ode dne doručení oznámení veřejnou vyhláškou. Námitky se podávají orgánu ochrany přírody příslušnému k vyhlášení, resp. MZP. K námitkám uplatněným po uvedené lhůtě se nepřihlíží. Vlastník je oprávněn uplatnit námitky jen proti takovému navrženému způsobu nebo rozsahu ochrany, jímž by byl dotčen ve výkonu svých práv nebo povinností. Orgán ochrany přírody rozhodne o došlých námitkách do 60 dnů od uplynutí lhůty pro uplatnění námitek. Orgán ochrany přírody uvede záměr do souladu s námitkami, kterým bylo vyhověno.

Pozn. Od doby zveřejnění záměru až do vyhlášení ZCHÚ, nejdéle však po dobu dvou let, se musí každý zdržet všech zásahů, které by negativně měnily či poškozovaly dochovaný stav přírody dotčeného území.

Pozn. V případě, že je potřeba u již vyhlášeného ZCHÚ nebo jeho ochranného pásma změnit jejich vymezení, bližší ochranné podmínky nebo činnosti vázané na souhlas v ochranném pásmu, projedná orgán ochrany přírody navrženou změnu obdobně. Změna se projednává pouze s těmi vlastníky nemovitých věcí zapsaných v katastru nemovitostí, obcemi a kraji, jichž se dotýká.

Pozn. ZCHÚ může zrušit pouze orgán, který je vyhlásil, a to z důvodů jiného převažujícího veřejného zájmu anebo pokud zanikly důvody pro zvláštní ochranu.

Teoretická východiska vyhlašování ZCHÚ

- jakékoliv CHÚ nebo síť CHÚ nezachovává veškerý rozsah biodiverzity v porovnání s nenarušeným územím
- nelze aplikovat žádné obecně platné pravidlo pro tvorbu CHÚ, což vede k nutnosti znalostí autekologie a demekologie druhů v CHÚ
- populace cílového druhu (druhů) svými nároky spoluvytváří nárok na velikost CHÚ, přičemž druhy s vyšším postavením v potravním řetězci mají obvykle větší nároky na rozlohu CHÚ
- optimum pro možnosti zachování veškerých druhů oblasti se kombinuje – pro některé stačí (nebo je nutná) síť menších CHÚ, pro jiné je nezbytné alespoň jedno velké CHÚ
- rezervace menší než je teritoriální nárok cílového chráněného druhu, nebo druhu, který je s cíleným druhem v důležité interakci, nemá z dlouhodobého hlediska smysl. U mobilních druhů ovšem někdy stačí síť území s vhodnými biotopy na celkově dostatečném území, na kterém je alespoň určitá forma ochrany (např. vlk, medvěd, rys – menší CHÚ přirozených společenstev pro rozmnožování a lov, na ostatním území alespoň hájení)

- malé CHÚ s úzkými a nepravidelnými tvary jsou méně vhodné pro zachování vzácných druhů
- ve CHÚ by měla být co největší heterogenita subsystémů, které tvoří přirozenou součást chráněného ekosystému
- pro zřízení CHÚ nesmí být důležitá numerická diverzita, ale počet ohrožených druhů a jejich hodnota (tj. subjektivní hledisko)
- k aktivní ochraně CHÚ patří i péče o jejich okolí (tj. hospodaření v okolí), často i velmi vzdálené (viz kyselá dešť)
- udržovat jakoukoliv populaci pouze v jednom CHÚ je příliš riskantní
- čím větší společenstvo nebo části populací se uchovají ve CHÚ, tím je jejich záchrana a obnova pravděpodobnější a rychlejší
- velké rezervace (a ochranné zóny v intenzivně obhospodařovaném okolí CHÚ) se obtížně prosazují ve vyhlášovacím řízení
- vyhlásit síť mnoha malých CHÚ je velmi náročné na vyhlášení (tj. jednání s mnoha subjekty)
- při plánování a vyhlásování CHÚ je nutno počítat s návštěvností (např. ochranné pásmo nebo zajímavou, ale pro ochranu cílové skupiny ne klíčovou část CHÚ, vyčlenit pro návštěvníky)

viz Kostkan V.: Územní ochrana přírody a krajiny v České republice, Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Ostrava, 1996. ISBN 80-7078-366-4.

Praktická východiska vyhlášení ZCHÚ

přístup vlastníků (a uživatelů) nemovitostí

přístup správců nemovitostí

přístup dotčených samosprávných územních celků (obcí a krajů)

přístup dotčených orgánů státní správy

přístup dotčených zájmových organizací

Evidence v katastru nemovitostí

každé vyhlášení, změnu a zrušení ZCHÚ oznamuje orgán ochrany přírody do 30 dnů příslušnému katastrálnímu úřadu

výpis z katastru - viz část - „způsob ochrany nemovitosti“

náhled do KN viz <http://nahlizenidokn.cuzk.cz>

dříve odlišné kódy a názvy → možné nesrovnalosti!!!

Tabulka: **Kód typu a způsobu ochrany v katastru nemovitostí**

Kód typu	Zkrácený název typu ochrany	Kód způsobu	Zkrácený název způsobu ochrany
1	ochrana přírody a krajiny	6	národní park - I. zóna
		7	národní park - II. zóna
		8	národní park - III. zóna
		9	ochranné pásmo národního parku
		10	chráněná krajinná oblast - I. zóna
		11	chráněná krajinná oblast - II - IV. zóna
		12	národní přírodní rezervace nebo národní přírodní památka
		13	přírodní rezervace nebo přírodní památka
		14	ochranné pásmo jiného zvláště chráněného území nebo památného stromu
		34	evropsky významná lokalita
		35	ptačí oblast

Děkuji vám za pozornost

a

přeji ☺ den.